ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ GIUSEPPE TESAURO της 31ης Ιανουαρίου 1995 *

1. Τα ερωτήματα που υπέβαλε στο Δικαστήριο το Court of Appeal (Ηνωμένο Βασίλειο) αφορούν την ερμηνεία του άρθρου 5, σημεία 1 και 3, της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (στο εξής: Σύμβαση), όπως τροποποιήθηκε με τη Σύμβαση Προσχωρήσεως του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου του 1978.

Συγκεκριμένα, το εθνικό δικαστήριο ερωτά αν, όταν έχει ασκηθεί αγωγή με την οποία ζητείται η απόδοση ποσών που έχει καταβάλει ο ενάγων στον εναγόμενο βάσει συμβάσεως που αποδείχθηκε εκ των υστέρων άκυρη, λόγω ελλείψεως ικανότητας ενός των συμβαλλομένων να συνάψει τη σύμβαση αυτή, ο εναγόμενος πρέπει να εναχθεί ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου εκπληρώθηκε ή πρέπει να εκπληρωθεί η παροχή, επειδή το ζήτημα αφορά διαφορά εκ συμβάσεως, υπό την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως, ή του δικαστηρίου του τόπου όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός, επειδή αφορά ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, υπό την έννοια του άρθρου 5, σημείο 3, της ίδιας Συμβάσεως.

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ιταλική.

2. Πρέπει ευθύς εξαρχής να τονιστεί ότι, αν και το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το παρόν Δικαστήριο να αποφανθεί επί της ερμηνείας των ανωτέρω διατάξεων της Συμβάσεως, το ζήτημα που τίθεται στην κύρια υπόθεση είναι αν αρμόδιο είναι ένα δικαστήριο του Λονδίνου ή ένα δικαστήριο της Γλασκώβης, δηλαδή η σύγκρουση των κατά τόπο αρμοδιοτήτων ανακύπτει μεταξύ δικαστηρίων ενός μόνο συμβαλλομένου κράτους: του Ηνωμένου Βασιλείου.

Για να εκτιμηθούν οι λόγοι που οδήγησαν το εθνικό δικαστήριο να υποβάλει την παρούσα αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, ενδείκνυται να υπενθυμιστούν με συντομία η κρίσιμη εθνική νομοθεσία καθώς και τα περιστατικά της κύριας υποθέσεως.

Η εθνική νομοθεσία

3. Το άρθρο 2 του Civil Jurisdiction and Judgments Act 1982 (του νόμου του 1982 για τη δικαιοδοσία και τις αποφάσεις σε αστικές υποθέσεις) ορίζει ότι η Σύμβαση των Βρυξελλών, η οποία αποτελεί το παράρτημα 1 του νόμου αυτού, ισχύει πλήρως στο Ηνωμένο Βασίλειο (άρθρο 2, παράγραφος 1) και ότι κάθε ζήτημα που αφορά την έννοια ή τα

αποτελέσματα των διατάξεών της πρέπει οπωσδήποτε, εφόσον δεν υποβληθεί στο Δικαστήριο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, να επιλύεται σύμφωνα με τις αρχές που έχει καθιερώσει και τις αποφάσεις που έχει εκδώσει το Δικαστήριο αυτό (άρθρο 3, παράγραφος 1), καθώς και με τη βοήθεια των εκθέσεων Jenard και Schlosser (άρθρο 3, παράγραφος 3).

Η Σύμβαση εφαρμόζεται προφανώς μόνο στα κράτη μέλη. Προς επίλυση των προβλημάτων που ανακύπτουν λόγω της κατατμήσεως της δικαιοδοσίας επί αστικών υποθέσεων στο Ηνωμένο Βασίλειο (μεταξύ Αγγλίας και Ουαλίας, Σκωτίας και Βόρειας Ιρλανδίας), ο ίδιος νόμος του 1982 προβλέπει ορισμένη ρύθμιση σχετικά με τις ενδεχόμενες συγκρούσεις των κατά τόπο αρμοδιοτήτων εντός του Ηνωμένου Βασιλείου.

4. Η ρύθμιση αυτή περιέχεται στο άρθρο 16 του εν λόγω νόμου. Το άρθρο αυτό, καθόσον είναι κρίσιμο εν προκειμένω, ορίζει τα εξής:

«1) Οι διατάξεις του παραρτήματος 4 (που περιέχουν, με ορισμένες τροποποιήσεις, τον τίτλο ΙΙ της Συμβάσεως του 1968) εφαρμόζονται προκειμένου να προσδιορίζεται, για κάθε τμήμα του Ηνωμένου Βασιλείου, αν τα τακτικά δικαστήρια ή οποιοδήποτε δικαιοδοτικό όργανο του τμήματος αυτού έχουν δικαιοδοσία σε υποθέσεις όπου:

α) το αντικείμενο της δίκης εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της Συμβάσεως του 1968, όπως αυτό προσδιορίζεται στο άρθρο 1 (ανεξαρτήτως του αν η Σύμβαση εφαρμόζεται στη δίκη), και

β) ο ενάγων είναι κάτοικος Ηνωμένου Βασιλείου ή η υπόθεση είναι μία από τις μνημονευόμενες στο άρθρο 16 (αποκλειστική διεθνής δικαιοδοσία ανεξαρτήτως κατοικίας).

2) (...)

3) Για οποιοδήποτε ζήτημα σχετικό με την έννοια ή τα αποτελέσματα διατάξεως του παραρτήματος 4:

α) ενδείκνυται η αναφορά στις κρίσιμες γενικές αρχές που έχει καθιερώσει το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σχετικά με τον τίτλο ΙΙ της Συμβάσεως του 1968 και στις κρίσιμες αποφάσεις που έχει εκδώσει το Δικαστήριο αυτό σχετικά με την έννοια και τα αποτελέσματα των διατάξεων του τίτλου αυτού και,

β) χωρίς να θίγεται ο γενικός χαρακτήρας του στοιχείου α΄ ανωτέρω, μπορούν να λαμβάνονται υπόψη οι

εκθέσεις που παρατίθενται στο άρθρο 3, παράγραφος 3, στις οποίες θα προσδίδεται, καθόσον οι εκθέσεις αυτές είναι κρίσιμες, η ενδεικνυόμενη από τις περιστάσεις σημασία».

Όσον αφορά δε το προαναφερθέν παράρτημα 4, πρέπει καταρχάς να υπομνηστεί το άρθρο 2, βάσει του οποίου:

«Με την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος τίτλου, τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους σε ένα τμήμα του Ηνωμένου Βασιλείου (...) ενάγονται ενώπιον δικαστηρίου του τμήματος αυτού.»

Το άρθρο 5 του ίδιου αυτού παραρτήματος ορίζει επίσης τα εξής:

«Πρόσωπο που έχει την κατοικία του σε ένα τμήμα του Ηνωμένου Βασιλείου μπορεί να εναχθεί σε άλλο τμήμα του Βασιλείου:

1) ως προς διαφορές εκ συμβάσεως, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή,

2) (...)

3) ως προς παροχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός ή ενδέχεται να επέλθει το ζημιογόνο αυτό γεγονός.»

5. Το άρθρο 2 και το άρθρο 5, σημεία 1 και 3, του παραρτήματος 4 επαναλαμβάνουν συνεπώς, σχεδόν κατά γράμμα, τα αντίστοιχα άρθρα της Συμβάσεως των Βρυξελλών, όπως έχει τροποποιηθεί με τη Σύμβαση Προσχωρήσεως του 1978 [1]. Θα ήθελα να διευκρινίσω, μολονότι τούτο δεν προκύπτει από τη δικογραφία, ότι, ενώ οι τροποποιήσεις που επέφερε η Σύμβαση Προσχωρήσεως του 1989 στο άρθρο 5, σημείο 1 [2], άρχισαν να ισχύουν στο Ηνωμένο Βασίλειο την 1η Δεκεμβρίου 1991, το παράρτημα 4 τροποποιήθηκε ανάλογα από την 1η Απριλίου 1993. Το γεγονός αυτό πρέπει να υπογραμμιστεί, καθόσον καθιστά σαφές ότι οι διατάξεις του παραρτήματος 4 επαναλαμβάνουν οπωσδήποτε το κείμενο των αντίστοιχων διατάξεων της Συμβάσεως, αλλά κατά τρόπο άκαμπτο και μη δυναμικό, πράγμα που σημαίνει ότι το κείμενο του

1 — Πέραν των απαραίτητων προσαρμογών, η επίμαχη εν προκειμένω εθνική ρύθμιση διαφέρει σε δευτερεύοντα μόνο σημεία από τη Σύμβαση, όπως τροποποιήθηκε το 1978. Καθόσον ενδιαφέρει π.χ. εν προκειμένω, πρέπει να τονιστεί ότι το άρθρο 5, σημείο 3, της Συμβάσεως αναφέρεται μόνο στον τόπο όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός και όχι στον τόπο στον οποίο ενδέχεται να επέλθει το ζημιογόνο αυτό γεγονός, όπως αναφέρεται στην αντίστοιχη διάταξη του παραρτήματος 4.

2 — Η διάταξη αυτή, όπως ισχύει σήμερα, ορίζει τα εξής: «ως προς διαφορές εκ συμβάσεως, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή· ως προς διαφορές από ατομικές συμβάσεις εργασίας, ο τόπος αυτός είναι εκείνος όπου ο εργαζόμενος εκτελεί συνήθως την εργασία του ή, αν ο εργαζόμενος δεν εκτελεί συνήθως την εργασία του στην ίδια πάντα χώρα, ο εργοδότης είναι δυνατόν να εναχθεί ενώπιον του δικαστηρίου στην περιφέρεια του οποίου ήταν ή είναι εγκατεστημένη η επιχείρηση που τον προσέλαβε».

παραρτήματος, όπως ίσχυε σε συγκεκριμένο χρόνο, ενδέχεται να μην αντιστοιχεί στο κείμενο της Συμβάσεως.

Πρέπει επίσης να υπενθυμιστεί συναφώς ότι ο ίδιος νόμος του 1982 προβλέπει τη δυνατότητα τροποποιήσεων του παραρτήματος 4, «εν όψει των γενικών αρχών που καθιερώνει το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σχετικά με τον τίτλο ΙΙ της Συμβάσεως του 1968 και των αποφάσεων του Δικαστηρίου αυτού σχετικά με την έννοια ή το αποτέλεσμα των διατάξεων του τίτλου αυτού» (άρθρο 47, παράγραφος 1, στοιχείο β'). Επιπλέον, διευκρινίζεται ότι συνεπώς μπορούν να επέρχονται επίσης «τροποποιήσεις που έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία αποκλίσεων μεταξύ των διατάξεων του παραρτήματος 4 (...) και των αντίστοιχων διατάξεων του τίτλου ΙΙ της Συμβάσεως του 1968», όπως έχουν ερμηνευθεί από το Δικαστήριο (άρθρο 47, παράγραφος 3).

Πραγματικά περιστατικά

6. Ας έλθουμε τώρα στο ιστορικό της διαφοράς της κύριας δίκης. Τον Σεπτέμβριο 1982 η Kleinwort Benson Ltd (στο εξής: Kleinwort), τράπεζα εδρεύουσα στην Αγγλία, και το City of Glasgow District Council (Περιφερειακό Συμβούλιο Γλασκώβης, στο εξής: District Council) συνήψαν επτά συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων (interest rate swap contracts) [3]. Σε εκτέλεση των συμβάσεων αυτών η Kleinwort κατέβαλε στο District Council 807 230,31 λίρες στερλίνες (UK£) κατά το διάστημα από τις 9 Μαρτίου 1983 μέχρι τις 10 Σεπτεμβρίου 1987.

Κατόπιν της αποφάσεως του House of Lords της 24ης Ιανουαρίου 1991 [4], με την οποία το House of Lords έκρινε ότι οι συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων είναι παράνομες, όταν συνάπτονται από οργανισμούς τοπικής αυτοδιοικήσεως, όπως είναι το District Council, επειδή οι οργανισμοί αυτοί δεν έχουν καμία εξουσία συνάψεως τέτοιων συμβάσεων, ανέκυψε πληθώρα διαφορών μεταξύ των εν λόγω οργανισμών τοπικής αυτοδιοικήσεως και των τραπεζών, οι οποίες είχαν συμφέρον να παρακρατήσουν τα ποσά που δεν είχαν ακόμα καταβληθεί ή έστω να αναζητήσουν τα ποσά που είχαν καταβάλει σε εκτέλεση όλων των συμβάσεων που είχαν συναφθεί παρά την έλλειψη εξουσίας των οργανισμών τοπικής αυτοδιοικήσεως. Σε μία από τις διαφορές αυτές ενέχεται και το District Council.

7. Στις 6 Σεπτεμβρίου 1991 η Kleinwort άσκησε ενώπιον του High Court of Justice, Queen's Bench Division, Commercial Court, αγωγή κατά του District Council, με την οποία ζητεί την απόδοση του αδικαιολόγητου πλουτισμού. Το District Council όμως

3 — Η σύμβαση αυτή συνίσταται σε συμφωνία καταβολής εκ μέρους του ενός των δύο συμβαλλομένων, αφού παρέλθει ορισμένο χρονικό διάστημα και έκτοτε σε τακτά χρονικά διαστήματα, ορισμένων ποσών που υπολογίζονται βάσει της διαφοράς μεταξύ ενός σταθερού επιτοκίου και του τρέχοντος επιτοκίου της αγοράς. Δεν πρόκειται για σύμβαση δανείου, αφού το κεφάλαιο αποτελεί καθαρά θεωρητικό ποσό, δεδομένου ότι υφίσταται μόνο προς τον σκοπό υπολογισμού της υποχρεώσεως των συμβαλλομένων να καταβάλλουν τη διαφορά αυτή. Το ουσιώδες χαρακτηριστικό της συμβάσεως αυτής συνίσταται συνεπώς στο γεγονός ότι ενέχει πολλά στοιχεία εξαρτώμενα από την τύχη, αφού τα οικονομικά αποτελέσματά της εξαρτώνται από τη μελλοντική εξέλιξη των επιτοκίων.

4 — Βλ. υπόθεση Hazell κατά Hammersmith and Fulham London Borough Council (1992, 2 A. C.1).

προέτεινε ένσταση αναρμοδιότητας του δικαστηρίου του Λονδίνου, υποστηρίζοντας ότι αρμόδιο να αποφανθεί επί της διαφοράς ήταν αντίθετα, σύμφωνα με το άρθρο 2 του παραρτήματος 4, το δικαστήριο του τόπου της έδρας του, δηλαδή το δικαστήριο της Γλασκώβης. Η άποψη αυτή έγινε δεκτή από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, αλλά η Kleinwort εφεσίβαλε την απόφαση ενώπιον του Court of Appeal.

Προκειμένου ακριβώς να εξακριβωθεί ποιο είναι εντός του Ηνωμένου Βασιλείου το αρμόδιο δικαστήριο για να αποφανθεί επί της εν λόγω διαφοράς, το Court of Appeal υπέβαλε στο Δικαστήριο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως. Το Court of Appeal ερωτά αν η αγωγή αποδόσεως, εν όψει του ότι αφορά εξ υπαρχής άκυρες συμβάσεις, πρέπει να θεωρηθεί ως αγωγή που αφορά διαφορά εκ συμβάσεως, υπό την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως, ή εμπίπτει στο σημείο 3 του ίδιου αυτού άρθρου, το οποίο ρυθμίζει τις αδικοπραξίες.

8. Δεδομένου ότι οι διάδικοι δεν διαφωνούν ότι οι εν λόγω συμβάσεις, οι οποίες συνήφθησαν στο Λονδίνο, διέπονται από το αγγλικό δίκαιο και ότι η Αγγλία είναι τόσο «ο τόπος όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή» (άρθρο 5, σημείο 1, του παραρτήματος 4) όσο και «ο τόπος όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός ή ενδέχεται να επέλθει το ζημιογόνο αυτό γεγονός» (άρθρο 5, σημείο 3, του παραρτήματος 4), είναι επομένως προφανέστατο ότι και στις δύο περιπτώσεις, ανεξάρτητα δηλαδή από το αν πρόκειται για ενοχή εκ συμβάσεως ή για ενοχή εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, αρμόδια να επιληφθούν της διαφοράς είναι οπωσδήποτε τα αγγλικά δικαστήρια. Κατά συνέπεια, η αξίωση του District Council να εναχθεί σύμφωνα με τον γενικό κανόνα περί δωσιδικίας του τόπου κατοικίας του εναγομένου, δηλαδή ενώπιον των δικαστηρίων της Σκωτίας, θα γίνει δεκτή μόνον εφόσον συναχθεί το συμπέρασμα ότι η αγωγή αποδόσεως του αδικαιολόγητου πλουτισμού, όπως είναι η επίμαχη εν προκειμένω αγωγή, δεν εμπίπτει ούτε στο σημείο 1 ούτε στο σημείο 3 του άρθρου 5.

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

9. Καταρχάς θα ήθελα να τονίσω ότι, όπως εξάλλου αναγνωρίζουν οι διάδικοι και το αιτούν δικαστήριο, η Σύμβαση των Βρυξελλών δεν έχει εφαρμογή επί της συγκρούσεως αρμοδιοτήτων την οποία αφορά η κύρια δίκη. Εξάλλου, στο προοίμιο της ίδιας της Συμβάσεως τονίζεται ότι η Σύμβαση αφορά τη *διεθνή* δικαιοδοσία των δικαστηρίων των συμβαλλομένων κρατών («προέχει να καθοριστεί η διεθνής δικαιοδοσία των δικαστηρίων τους») και όχι τις εσωτερικές συγκρούσεις αρμοδιοτήτων κατά τόπο.

Κατά συνέπεια, ακόμη και αν εξεταστούν προσηκόντως οι ιδιαιτερότητες του βρετανικού δικονομικού συστήματος (και συγκεκριμένα η οργάνωση των δικαστηρίων σε τρία διαφορετικά συστήματα, πλην της αρμοδιότητας του House of Lords επί των αστικών υποθέσεων), δεν μπορεί να συναχθεί ευλόγως κανένα άλλο συμπέρασμα όσον αφορά τη δυνατότητα εφαρμογής της ίδιας της Συμβάσεως στην υπόθεση που εκκρεμεί

ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου [5]. Εν πάση περιπτώσει, δεν είναι δυνατόν το Ηνωμένο Βασίλειο να μη θεωρηθεί, έστω και μόνο σε σχέση με τη Σύμβαση των Βρυξελλών, ως ένα και μόνο συμβαλλόμενο κράτος και να θεωρηθεί ότι οι συγκρούσεις των κατά τόπο αρμοδιοτήτων των δικαστηρίων των διαφόρων τμημάτων του εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Συμβάσεως.

10. Κατά συνέπεια, στην προκειμένη περίπτωση η διαφορά διέπεται από διάταξη του εθνικού δικαίου και όχι από διάταξη της Συμβάσεως των Βρυξελλών. Συνέπεια τούτου είναι ότι πρέπει, πρώτον, να εξακριβωθεί αν το Δικαστήριο έχει αρμοδιότητα να ερμηνεύσει μια διάταξη της Συμβάσεως, όταν η διάταξη του εθνικού δικαίου, η οποία και μόνο έχει εφαρμογή, επαναλαμβάνει σχεδόν κατά γράμμα το περιεχόμενο των αντίστοιχων διατάξεων της Συμβάσεως, και μάλιστα όταν το εθνικό δικαστήριο έχει την υποχρέωση, βάσει του ίδιου νόμου, να λαμβάνει υπόψη τη σχετική νομολογία του Δικαστηρίου (άρθρο 16, σημείο 3, στοιχείο β'), χωρίς όμως να έχει την υποχρέωση να την εφαρμόζει.

Το παρόν πρόβλημα είναι καινοφανές μόνο καθόσον αφορά την ερμηνεία της Συμβάσεως· αντίθετα, στο παρελθόν έχει επανειλημμένα υποβληθεί στο Δικαστήριο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως βάσει του άρθρου 177 της Συνθήκης ως προς την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου σε σχέση με διαφορές που δεν διέπονταν από το δίκαιο αυτό, αλλά από το εθνικό δίκαιο, όταν το εθνικό αυτό δίκαιο παρέπεμπε σε διατάξεις του κοινοτικού δικαίου για την εξατομίκευση των διατάξεων που είχαν εφαρμογή σε καθαρά εσωτερικές καταστάσεις. Στις προηγούμενες αυτές περιπτώσεις το Δικαστήριο έκρινε ότι είχε αρμοδιότητα να εκδώσει απόφαση [6].

11. Οι διάδικοι της κύριας δίκης, καθώς και η Γερμανική και η Ισπανική Κυβέρνηση, παρέπεμψαν, προς στήριξη του ισχυρισμού τους ότι υφίσταται αρμοδιότητα του Δικαστηρίου, στις αποφάσεις ακριβώς εκείνες με τις οποίες το Δικαστήριο, μολονότι δεν αμφισβητούνταν ότι επρόκειτο για καθαρά εσωτερικής φύσεως καταστάσεις που δεν διέπονταν από το κοινοτικό αλλά από το εθνικό δίκαιο, έκρινε ότι ήταν αρμόδιο να ερμηνεύσει το κοινοτικό δίκαιο. Αντίθετα, η Γαλλική και η Βρετανική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή, υποστήριξαν, τονίζοντας ότι η προκειμένη υπόθεση διαφέρει από τις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι ανωτέρω αποφάσεις, ότι το Δικαστήριο είναι αναρμόδιο.

Για τον λόγο αυτό θεωρώ σκόπιμο να παραθέσω με συντομία τη σχετική νομολογία.

5 — Βλ. συναφώς Cheshire and North's: «Private International Law», σ. 335, Anton και Beaumont: «Civil Jurisdiction in Scotland», Supplement, 1987, και συγκεκριμένα σ. 7, καθώς και O'Maley και Layton: «European Civil Practice», 1989, παράγραφοι 41.09 και 36.04. Βλ. επίσης, σε σχέση με την έλλειψη αρμοδιότητας του Δικαστηρίου σχετικά με την ερμηνεία του βρετανικού νόμου που προβλέπει τη δυνατότητα εφαρμογής των διατάξεων της Συμβάσεως της Ρώμης περί συμβατικών ενοχών επί των εσωτερικών συγκρούσεων στο Ηνωμένο Βασίλειο, Jayme και Kohler: «Das internationale Privat-und Verfahrensrecht der EG auf dem Wege zum Binnenmarkt», στο: *Praxis des Internationalen Privat-und Verfahrensrechts,* 1990, σ. 353.

6 — Βλ. απόφαση 18ης Οκτωβρίου 1990 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-297/88 και C-197/89, Dzodzi (Συλλογή 1990, σ. I-3763), απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 1990 στην υπόθεση C-231/89, Gmurzynska-Bscher (Συλλογή 1990, σ. I-4003), καθώς και απόφαση της 24ης Ιανουαρίου 1991 στην υπόθεση C-384/89, Tomatis και Fulchiron (συνοπτική δημοσίευση στη Συλλογή 1991, σ. I-127). Βλ. επίσης απόφαση της 25ης Ιουνίου 1992 στην υπόθεση C-88/91, Federconsorzi (Συλλογή 1992, σ. I-4035).

12. Πρόκειται για μια σειρά αποφάσεων, η πρώτη από τις οποίες εκδόθηκε στις 26 Σεπτεμβρίου 1985 στην υπόθεση Thomasdünger [7]. Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε καταρχάς τη γενική αρχή ότι εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο «να εκτιμήσει, εν όψει των πραγματικών περιστατικών κάθε υποθέσεως, αν η επίλυση του υποβαλλόμενου προδικαστικού ζητήματος είναι αναγκαία για να κρίνει τη διαφορά της οποίας έχει επιληφθεί». Κατόπιν αυτού το Δικαστήριο ερμήνευσε, χάριν του εθνικού δικαστηρίου, ορισμένες κλάσεις του Κοινού Δασμολογίου, μολονότι δεν αμφισβητούνταν ότι η υπόθεση δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου και ότι οι δασμολογικές κλάσεις, των οποίων ζητούνταν η ερμηνεία, είχαν χρησιμοποιηθεί από την αρμόδια εθνική αρχή ως σημείο αναφοράς για τη ρύθμιση διαφορετικών πραγματικών καταστάσεων, και συγκεκριμένα για τη ρύθμιση της εισαγωγής ορισμένων εμπορευμάτων όχι από τρίτες χώρες, αλλά από κράτη μέλη.

Περισσότερο σύνθετος και σαφέστερος ήταν ο συλλογισμός του Δικαστηρίου στις μεταγενέστερες αποφάσεις Dzodzi [8] και Gmurzynska-Bscher [9], στις οποίες το Δικαστήριο έκρινε ότι ήταν αρμόδιο να αποφανθεί επί της ερμηνείας των κοινοτικών διατάξεων στο περιεχόμενο των οποίων παρέπεμπε το εθνικό δίκαιο κράτους μέλους για τον προσδιορισμό των κανόνων που θα είχαν εφαρμογή σε καθαρά εσωτερικές καταστάσεις του κράτους αυτού. Ειδικότερα, με την απόφαση Dzodzi το Δικαστήριο παρέσχε στο εθνικό δικαστήριο την ερμηνεία ορισμένων διατάξεων της οδηγίας 64/221/ΕΟΚ [10], παρά το γεγονός ότι το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής εξαιρεί ρητά από το πεδίο εφαρμογής της τις καταστάσεις που προσομοιάζουν προς την κατάσταση στην οποία τελούσε η προσφεύγουσα στην υπόθεση εκείνη. Με τη δε απόφαση Gmurzynska-Bscher το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί της ερμηνείας ορισμένων διατάξεων του Κοινού Δασμολογίου, μολονότι αντικείμενο της διαφοράς δεν ήταν άμεσα το Κοινό Δασμολόγιο, αλλά μια διάταξη του εθνικού δικαίου κράτους μέλους η οποία παρέπεμπε ρητά στην ονοματολογία του Κοινού Δασμολογίου με σκοπό τον προσδιορισμό του ύψους του φόρου κύκλου εργασιών [11].

13. Και στις δύο ανωτέρω υποθέσεις το Δικαστήριο, αφού υπενθύμισε ότι το άρθρο 177 αποτελεί ένα όργανο συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων και ότι αρμόδια να εκτιμούν τη σκοπιμότητα και τη λυσιτέλεια των υποβαλλομένων ερωτημάτων είναι πάντοτε τα εθνικά δικαστήρια, στήριξε την αρμοδιότητά του σε δύο κυρίως επιχειρήματα. Πρώτον, το Δικαστήριο τόνισε το γεγονός ότι «η κοινοτική έννομη τάξη έχει πρόδηλο συμφέρον, προκειμένου να αποφεύγονται ενδεχόμενες αποκλίσεις ως προς την ερμηνεία, να ερμηνεύεται κατά τρόπο ενιαίο κάθε διάταξη του κοινοτικού δικαίου, ανεξαρτήτως των συνθηκών υπό τις οποίες εφαρμόζεται» [12]. Δεύτερον, το Δικαστήριο τόνισε ότι το άρθρο 177 της Συνθήκης δεν εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής του περιπτώσεις σαν τις επίμαχες στις ανωτέρω υποθέσεις· ειδικότερα, αποφάνθηκε ότι «ούτε από το γράμμα του άρθρου 177 ούτε από το αντικείμενο της διαδικασίας που αυτό προβλέπει προκύπτει ότι οι συντάκτες της Συνθήκης θέλησαν να αποκλείσουν από την αρμοδιότητα του

7 — Υπόθεση 166/84, (Συλλογή 1985, σ. 3001, σκέψη 11).

8 — Απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 1990 (όπ.π., σκέψεις 26 έως 43).

9 — Απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 1990 (όπ.π., σκέψεις 15 έως 25).

10 — Οδηγία του Συμβουλίου της 25ης Φεβρουαρίου 1964 περί του συντονισμού των ειδικών μέτρων για τη διακίνηση και τη διαμονή αλλοδαπών, τα οποία δικαιολογούνται από λόγους δημοσίας τάξεως, δημοσίας ασφαλείας ή δημοσίας υγείας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 16).

11 — Παρόμοια περίπου ήταν η υπόθεση που αφορούσε η προαναφερθείσα απόφαση Tomatis και Fulchiron.

12 — Απόφαση Dzodzi (όπ.π., σκέψη 37) και απόφαση Gmurzynska-Bscher (όπ.π., σκέψη 24).

Δικαστηρίου τις αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως που αναφέρονται σε κοινοτική διάταξη (...) [όταν] το εθνικό δίκαιο κράτους μέλους παραπέμπει στη διάταξη αυτή προκειμένου να προσδιορίσει τους κανόνες οι οποίοι εφαρμόζονται σε καθαρά εσωτερική του κατάσταση» [13].

Με το ίδιο σκεπτικό εξάλλου το Δικαστήριο έκρινε ότι ήταν αρμόδιο να αποφανθεί προδικαστικώς επί διατάξεως του κοινοτικού δικαίου στην οποία δεν παρέπεμπε διάταξη του εθνικού δικαίου, αλλά συμβατική ρήτρα: σκοπός δε της παραπομπής αυτής ήταν ο καθορισμός του ορίου μέχρι το οποίο μπορούσε να έχει χρηματική ευθύνη ο ένας από τους συμβαλλομένους [14].

14. Ιδιαίτερη εξάλλου μνεία ενδείκνυται σχετικά με την απόφαση Fournier [15], με την οποία το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί της ερμηνείας της έννοιας «συνήθης στάθμευση» μιας κοινοτικής οδηγίας [16], μολονότι δεν αμφισβητούνταν ότι στην ανωτέρω περίπτωση δεν θα εφαρμοζόταν η οδηγία, αλλά μια συμφωνία μεταξύ κεντρικών γραφείων ασφαλιστικών εταιριών, στην οποία επαναλαμβάνονταν κατά γράμμα ορισμένες διατάξεις της οδηγίας, μεταξύ των οποίων και η διάταξη στην οποία απαντά η επίμαχη στην υπόθεση εκείνη έννοια [17]. Το αιτούν δικαστήριο ζητούσε εξάλλου από το Δικαστήριο την ερμηνεία της έννοιας αυτής, με σκοπό να εξακριβωθεί ποιο από τα ενδιαφερόμενα ασφαλιστικά γραφεία έπρεπε να καταβάλει την αποζημίωση, δηλαδή επί ενός ζητήματος που δεν είχε καμία σχέση με το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας.

Το Δικαστήριο, χωρίς καν να εξακριβώσει αν ήταν αρμόδιο να αποφανθεί επί μιας τέτοιας περιπτώσεως [18] και μολονότι τόνισε ότι «η διατύπωση που χρησιμοποιείται στη συμφωνία δεν πρέπει (...) να έχει κατ' ανάγκη την ίδια έννοια με αυτή που χρησιμοποιείται στη οδηγία», εντούτοις παρέσχε στο εθνικό δικαστήριο την ερμηνεία που του είχε ζητηθεί. Το Δικαστήριο διευκρίνισε πάντως ότι, επειδή ο σκοπός της οδηγίας δεν συμπίπτει με τον σκοπό της συμφωνίας, τελικά «εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο, μόνο αρμόδιο να ερμηνεύσει τη συμφωνία μεταξύ εθνικών γραφείων, να δώσει στη διατύπωση που χρησιμοποιείται στη συμφωνία την έννοια που αυτό θεωρεί πρόσφορη, χωρίς να δεσμεύεται συναφώς από την έννοια που πρέπει να δοθεί στην πανομοιότυπη φράση που περιέχεται στην οδηγία» (σκέψη 23).

13 — Απόφαση Dzodzi (όπ.π., σκέψη 36) και απόφαση Gmurzynska-Bscher (όπ.π., σκέψη 25).

14 — Απόφαση Federconsorzi (όπ.π., σκέψεις 7 έως 10).

15 — Απόφαση της 12ης Νοεμβρίου 1992 στην υπόθεση C-73/89, (Συλλογή 1992, σ. I-5621).

16 — Η έννοια αυτή απαντά συγκεκριμένα στο άρθρο 1, παράγραφος 4, της οδηγίας 72/166/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 24ης Απριλίου 1972, περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών των σχετικών με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων και με τον έλεγχο της υποχρεώσεως προς ασφάλιση της ευθύνης αυτής (ΕΕ ειδ. έκδ. 06/001, σ. 136), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 84/5/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 30ής Δεκεμβρίου 1983 (ΕΕ 1984, L 8, σ. 17).

17 — Ως ιδιαίτερο στοιχείο πρέπει να τονιστεί ότι, δυνάμει του άρθρου 2, στοιχείο δ', της συμβάσεως που συμπλήρωνε την εν λόγω συμφωνία, οποιαδήποτε διαφορά σχετικά με την ερμηνεία της έννοιας «συνήθης στάθμευση» «θα υποβάλλεται σε τριμελές διαιτητικό όργανο».

18 — Θα ήθελα να υπενθυμίσω ότι σε μια προηγούμενη υπόθεση το Δικαστήριο, όταν του ζητήθηκε να αποφανθεί απευθείας επί μιας διατάξεως της εν λόγω συμφωνίας, θεώρησε ότι ήταν αναρμόδιο, επειδή η εν λόγω συμφωνία «δεν μπορεί να θεωρηθεί ως πράξη κοινοτικού οργάνου, δεδομένου ότι κανένα θεσμικό όργανο των Κοινοτήτων δεν έλαβε μέρος στη σύναψή της» (απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 1987 στην υπόθεση 152/83, Demouche κ.λπ., Συλλογή 1987, σ. 3833, σκέψη 19).

15. Με λίγα λόγια δηλαδή, στις περιπτώσεις που εξέτασα ανωτέρω αρκούσε τα ζητήματα που έθετε το εθνικό δικαστήριο να αφορούν καθ' οιονδήποτε τρόπο την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου για να κηρύσσει το Δικαστήριο εαυτό αρμόδιο να αποφανθεί επ' αυτών. Το Δικαστήριο δε είχε πλήρη επίγνωση τόσο του ότι η ερμηνεία του θα ήταν μόνο ενδεχομένως και *στο μέλλον* χρήσιμη για την κοινοτική έννομη τάξη [19] όσο και του ότι υπήρχε το ενδεχόμενο να μην είναι χρήσιμη για το ίδιο το αιτούν δικαστήριο [20].

16. Η προκειμένη περίπτωση δεν έχει εξεταστεί από την ανωτέρω νομολογία. Πρώτον, πρόκειται για αίτηση υποβληθείσα όχι βάσει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, αλλά βάσει του πρωτοκόλλου του 1971 για την ερμηνεία της Συμβάσεως των Βρυξελλών. Δεύτερον, οι περισσότερες από τις ανωτέρω μνημονευθείσες υποθέσεις αφορούσαν απλώς την παραπομπή από το εθνικό δίκαιο στο κοινοτικό, ενώ στην προκειμένη περίπτωση ευρισκόμεθα ενώπιον μιας κατά γράμμα σχεδόν επαναλήψεως των διατάξεων της Συμβάσεως.

Για τον λόγο αυτό πρέπει συνεπώς να τεθεί το ερώτημα αν τα ανωτέρω δύο στοιχεία διαφοροποιούν το πρόβλημα και πρέπει συνεπώς, όπως υποστηρίζουν η Βρετανική και η Γαλλική Κυβέρνηση και η ίδια η Επιτροπή, να δοθεί διαφορετική λύση.

17. Αν ληφθούν υπόψη τα κριτήρια και το σκεπτικό των ανωτέρω παρατεθεισών αποφάσεων του Δικαστηρίου, φρονώ ότι η απάντηση πρέπει να είναι αρνητική. Πρώτον, η διαφορά μεταξύ των δύο περιπτώσεων υποβολής αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, της υποβολής της αιτήσεως βάσει του πρωτοκόλλου του 1971 και της υποβολής βάσει του άρθρου 177, είναι περισσότερο τυπική απ' ό,τι ουσιαστική, μέχρι σημείου που θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι χρησιμοποιείται ως πρόσχημα. Δύσκολα δηλαδή θα μπορούσε να γίνει κατανοητό γιατί η λύση θα έπρεπε να είναι διαφορετική ανάλογα με το αν το αντικείμενο της υποθέσεως βρίσκεται εκτός πεδίου εφαρμογής της Συμβάσεως, όπως συμβαίνει στην προκειμένη υπόθεση, ή εκτός πεδίου εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, όπως συνέβαινε στην υπόθεση Dzodzi. Σε αμφότερες δηλαδή τις περιπτώσεις αυτές οι λογικές προϋποθέσεις και η νομική βάση για την υποβολή αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως συμπίπτουν: παροχή στο εθνικό δικαστήριο της ερμηνείας που ζητεί, προκειμένου να εξασφαλιστεί η ομοιόμορφη ερμηνεία και εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου ή της Συμβάσεως, εφόσον η ερμηνεία αυτή είναι αναγκαία για την έκδοση δικαστικής αποφάσεως για την εφαρμογή της επίμαχης διατάξεως (του υπό στενή έννοια κοινοτικού δικαίου ή της Συμβάσεως).

Ούτε εξάλλου νομίζω ότι έχει συναφώς ιδιαίτερη σημασία το γεγονός ότι στην παρούσα περίπτωση δεν πρόκειται για απλή παραπομπή στο κοινοτικό δίκαιο, αλλά για επανάληψη ορισμένων διατάξεων της Συμβάσεως. Αυτό δηλαδή που έχει σημασία δεν

19 — Απόφαση Dzodzi, όπ.π., σκέψη 37. Με την ίδια αυτή απόφαση εξάλλου το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι «ο σεβασμός των ορίων που προέβλεψε ο εθνικός νομοθέτης όσον αφορά την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου σε καθαρά εσωτερικές καταστάσεις, στις οποίες το κοινοτικό δίκαιο εφαρμόζεται μέσω του εθνικού νόμου, εμπίπτει στο εσωτερικό δίκαιο και, κατά συνέπεια, στην αποκλειστική αρμοδιότητα των δικαστηρίων του κράτους μέλους» (σκέψη 42). Βλ. επίσης τη σκέψη 10 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Federconsorzi, η οποία έχει ανάλογη διατύπωση.

20 — Απόφαση Fournier, όπ.π., σκέψη 23.

είναι το περιεχόμενο της διατάξεως ή το γράμμα της, αλλά το αν αποτελεί διάταξη του κοινοτικού δικαίου ή όχι (στη δεύτερη περίπτωση είναι αδιάφορο αν αποτελεί διάταξη του εσωτερικού δικαίου ή ρήτρα συμβάσεως). Εξάλλου, το ίδιο το Δικαστήριο, όπως αναφέρθηκε σε σχέση με την προπαρατεθείσα υπόθεση Fournier, δεν δέχθηκε ότι υφίσταται διαφορά μεταξύ της παραπομπής στο περιεχόμενο μιας κοινοτικής διατάξεως και της κατά γράμμα επαναλήψεως κοινοτικής διατάξεως.

18. Κατόπιν των ανωτέρω θα ήθελα πάντως να πω αμέσως ότι δεν προτίθεμαι να προτείνω στο Δικαστήριο να επεκτείνει τη λύση Dzodzi και στην προκειμένη περίπτωση, αλλά την ακριβώς αντίθετη λύση. Η κατωτέρω επιχειρηματολογία, μολονότι θα αφορά κυρίως την προκειμένη υπόθεση, θα καλύπτει ουσιαστικά, όπως θα καταστεί σαφές, και την περίπτωση υποβολής προδικαστικής αιτήσεως βάσει του άρθρου 177.

Κατά συνέπεια, θα εκθέσω τους λόγους για τους οποίους φρονώ ότι το Δικαστήριο δεν θα πρέπει να δώσει απάντηση στο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου, λόγους οι οποίοι έχουν, όλοι ανεξαιρέτως, αποφασιστική σημασία.

19. Πρώτον, σκοπός της Συμβάσεως δεν είναι η εφαρμογή της στις συγκρούσεις κατά τόπο αρμοδιότητας μεταξύ δικαστηρίων ενός μόνο συμβαλλομένου κράτους· ούτε η σύναψή της εξυπηρετούσε τον σκοπό αυτό. Όπως αναφέρθηκε ήδη, η Σύμβαση εφαρμόζεται μόνο στις συγκρούσεις διεθνούς δικαιοδοσίας, αυτός δε ο όρος είναι, ως γνωστόν, ο συνήθως χρησιμοποιούμενος στη θεωρία για την περιγραφή των συγκρούσεων αρμοδιότητας μεταξύ δικαστηρίων διαφορετικών χωρών.

Στην προκειμένη περίπτωση η σχετική διάταξη της Συμβάσεως δεν εφαρμόζεται καθαυτή, αλλά χρησίμευσε ως πρότυπο για τη διατύπωση της εφαρμοστέας διατάξεως του εθνικού δικαίου. Εν πάση περιπτώσει, πρόκειται για δύο διατάξεις — διάταξη του εθνικού δικαίου και διάταξη της Συμβάσεως, η οποία χρησίμευσε ως πρότυπο της πρώτης — τελείως διαφορετικές. Δεν διαφέρουν μόνο το ιστορικό της θεσπίσεώς τους και το πλαίσιο εντός του οποίου λειτουργούν, αλλά διαφέρουν ακόμη και οι περιπτώσεις τις οποίες ρυθμίζουν. Η αρμοδιότητα όμως του Δικαστηρίου να αποφαίνεται με προδικαστικές αποφάσεις, δυνάμει του πρωτοκόλλου του 1971, επί της ερμηνείας της Συμβάσεως προσδιορίζεται κατ' ανάγκη από το πεδίο εφαρμογής της Συμβάσεως. Δεν πρέπει να υπάρχει καμία αμφιβολία ότι, όταν δεν εφαρμόζεται η Σύμβαση, δεν υφίσταται ούτε αρμοδιότητα του Δικαστηρίου για την ερμηνεία της [21].

21 — Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν οι προτάσεις που ανέπτυξε ο γενικός εισαγγελέας Darmon στην προπαρατεθείσα υπόθεση Dzodzi, οι οποίες καταλήγουν στο ίδιο συμπέρασμα, αλλά αφορούσαν μια αίτηση ερμηνείας κοινοτικών διατάξεων, στο περιεχόμενο των οποίων παρέπεμπε το εθνικό δίκαιο σχετικά με τη ρύθμιση μιας καθαρά εσωτερικής φύσεως καταστάσεως. Ιδιαίτερα πρέπει να αναφερθεί η εξής παρατήρηση, η οποία είναι αφενός προφανής και αναμφισβήτητη από την άποψη των βασικών στοιχείων της γενικής θεωρίας του δικαίου και αφετέρου γλαφυρή και παραστατική: «*Εκτός του πεδίου εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου δεν υπάρχει κοινοτικό δίκαιο:* επομένως αυτό που έχει σημασία για την ορθή εφαρμογή του είναι η ενότητά του εντός του προσωπικού και του καθ' ύλη πεδίου εφαρμογής, όπως το οριοθετεί το ίδιο. Το γεγονός ότι οι έννοιες που χρησιμοποιεί εντός αυτού του πεδίου είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν μονομερώς για τη ρύθμιση της μιας ή της άλλης πτυχής της εθνικής νομοθεσίας δεν μπορεί να διευρύνει το πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου και κατά συνέπεια την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου» (Συλλογή 1990, σ. I-3778, σημείο 11).

20. Αρμοδιότητα του Δικαστηρίου όχι μόνο δεν υπάρχει, αλλά δεν θα είχε καν νόημα. Πράγματι, ο μηχανισμός της «συγκεντρωτικής» ερμηνείας από το κοινοτικό δικαστήριο εξυπηρετεί τη γνωστή ανάγκη ομοιόμορφης εφαρμογής, εντός όλων των χωρών που έχουν προσχωρήσει στη Σύμβαση και στην Κοινότητα, των κανόνων περί άρσεως των συγκρούσεων και περί αναγνωρίσεως των δικαστικών αποφάσεων. Η δε ομοιόμορφη εφαρμογή εξυπηρετεί την ανάγκη να συμπληρώνονται οι θεμελιώδεις ελευθερίες που χαρακτηρίζουν την κοινή αγορά από την κυκλοφορία των δικαστικών αποφάσεων εντός της αγοράς αυτής, αφού μοναδικός σκοπός της λειτουργίας και των μεν και της δε είναι η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Αυτό που έχει σημασία είναι η σύγκρουση μεταξύ του δικαστηρίου της Χαϊδελβέργης και του δικαστηρίου της Νεαπόλεως να ρυθμίζεται με τον ίδιο τρόπο όπως η σύγκρουση μεταξύ του δικαστηρίου της Trier και του δικαστηρίου της Βενετίας, αφού εντός του κοινοτικού χώρου είναι σκόπιμη και αναγκαία η επίλυση των συγκρούσεων αυτών κατά τον ίδιο τρόπο. Όταν όμως δεν χρειάζεται να εξυπηρετηθεί η προαναφερθείσα ανάγκη, ελλείπει επίσης η ανάγκη και η χρησιμότητα ακόμη της ομοιόμορφης και συγκεντρωτικής ερμηνείας. Όταν ανακύπτει σύγκρουση κατά τόπο αρμοδιότητας μεταξύ του δικαστηρίου της Χαϊδελβέργης και του δικαστηρίου της Trier, δεν υπάρχει καμία ανάγκη να εξευρεθεί ίδια λύση με τη λύση που εφαρμόζεται για την άρση της συγκρούσεως μεταξύ του δικαστηρίου της Νεαπόλεως και του δικαστηρίου της Βενετίας. Κατά συνέπεια, αφού στην περίπτωση αυτή η Σύμβαση των Βρυξελλών δεν έχει εφαρμογή, δεν υφίσταται ούτε πεδίο ερμηνευτικής αρμοδιότητας του κοινοτικού δικαστή. Το συμπέρασμα αυτό ισχύει ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία η γερμανική ή η ιταλική διάταξη περί άρσεως της συγκρούσεως έχει την ίδια ακριβώς διατύπωση με τη σχετική διάταξη της Συμβάσεως, αφού ούτε καν ανακύπτει η ανάγκη ίδιας οπωσδήποτε ερμηνείας διατάξεως που αποτελεί κοινό πρότυπο. Με άλλα λόγια, το «σύστημα» της Συμβάσεως, αν εξεταστεί σφαιρικά, δεν καλύπτει τις καθαρά εσωτερικές καταστάσεις, όπως είναι η σύγκρουση αρμοδιότητας κατά τόπο μεταξύ δικαστηρίων της ίδιας χώρας.

21. Με τα ανωτέρω δεν θα ήθελα βέβαια να αμφισβητήσω ότι, ακόμη και εντός του ίδιου κράτους, η καλύτερη λύση στην περίπτωση συγκρούσεων αρμοδιότητας κατά τόπο θα μπορούσε να είναι η λύση που έχει επιλεγεί σε διεθνές ή κοινοτικό επίπεδο για τις συγκρούσεις διεθνούς δικαιοδοσίας. Εξάλλου, είναι πιθανότατο ότι αυτό θα συμβαίνει συχνότερα στις χώρες των οποίων το σύστημα οργανώσεως των δικαστηρίων έχει διαφορετική μορφή στις διάφορες γεωγραφικές περιφέρειες ή διοικητικές υποδιαιρέσεις. Αυτά όμως όλα δεν σημαίνουν ότι η ρύθμιση που αποτελεί το πρότυπο πρέπει να ερμηνεύεται όπως ακριβώς ερμηνεύεται και εντός του συστήματός της. Αντίθετα, όταν ο νομοθέτης επιλέγει ως πρότυπο διάταξη που υφίσταται ήδη εντός άλλης έννομης τάξεως, δεν είναι βέβαια δυνατό να θέλει να ερμηνεύεται οπωσδήποτε η «δική του» διάταξη εντός της «δικής του» χώρας όπως ακριβώς ερμηνεύεται η διάταξη-πρότυπο στη χώρα προελεύσεως (εδώ θα ήθελα να αναφέρω το παράδειγμα του Code Napoléon), και μάλιστα να αξιώνει την ερμηνεία της από τα δικαστήρια της τελευταίας αυτής χώρας.

Σε τελική ανάλυση, νομίζω ότι είναι απόλυτα φυσικό ότι στα νομικά συστήματα των

διαφόρων χωρών απαντούν διαφορετικοί κανόνες σε σχέση με τις συγκρούσεις αρμοδιότητας κατά τόπο. Εξίσου φυσικό είναι ότι, έστω και αν διάφορες χώρες έχουν επιλέξει νομοθετικά την ίδια λύση για τις συγκρούσεις αυτές θεσπίζοντας πανομοιότυπες διατάξεις, είναι δυνατόν να προσδίδεται στην ίδια αυτή διάταξη, εντός κάθε μιας από τις χώρες αυτές, η ίδια ερμηνεία ή να προσδίδονται περισσότερες της μιας ερμηνείες.

22. Η ίδια η νομολογία του Δικαστηρίου επιβεβαιώνει ότι οι ανωτέρω παρατηρήσεις είναι βάσιμες. Η ανάγκη ή έστω η δυνατότητα να προσδίδεται στις διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ διαφορετική ερμηνεία απ' ό,τι στις διατάξεις συμφωνιών που έχουν συνομολογηθεί με τρίτες χώρες και έχουν το ίδιο περιεχόμενο, ακόμη και την ίδια διατύπωση, έχουν αναγνωριστεί επανειλημμένα από το Δικαστήριο [22].

Και είναι χαρακτηριστικό ότι η νομολογιακή αυτή αρχή επαναλήφθηκε και σε μια υπόθεση που ήταν ακριβώς ανάλογη προς την προκειμένη. Όπως θα ενθυμείσθε, με την προαναφερθείσα απόφαση Fournier [23] το Δικαστήριο, ερμηνεύοντας μια διάταξη οδηγίας, το περιεχόμενο της οποίας περιλαμβανόταν σε ιδιωτικού δικαίου συμφωνία μεταξύ των κεντρικών γραφείων ασφαλίσεως των κρατών μελών, διευκρίνισε ότι «η διατύπωση που χρησιμοποιείται στη συμφωνία δεν πρέπει (...) να έχει κατ' ανάγκη την ίδια έννοια με αυτή που χρησιμοποιείται στη οδηγία».

23. Ο δεύτερος λόγος για τον οποίο κλίνω υπέρ της απαντήσεως ότι το Δικαστήριο είναι αναρμόδιο είναι ότι η αίτηση ερμηνείας του άρθρου 5 της Συμβάσεως όχι μόνο δεν πληροί την προϋπόθεση του άρθρου 3 του πρωτοκόλλου του 1971, καθόσον δεν είναι αναγκαία για την έκδοση της αποφάσεως στην κύρια δίκη, αλλά δεν θα ήταν καν δεσμευτική.

Το γεγονός αυτό προκύπτει σαφέστατα από την ανάγνωση της ίδιας της σχετικής εθνικής ρυθμίσεως, η οποία, όπως αναφέρθηκε, προβλέπει ρητά τη δυνατότητα τροποποιήσεων που θα δημιουργούν αποκλίσεις μεταξύ των διατάξεων του παραρτήματος 4 και των αντίστοιχων διατάξεων της Συμβάσεως, όπως έχουν ερμηνευθεί από το Δικαστήριο· εν πάση δε περιπτώσει, η ρύθμιση αυτή δεν επιβάλλει στο εθνικό δικαστήριο καμία υποχρέωση να επιλύσει τη διαφορά βάσει της ερμηνείας που θα του δώσει το κοινοτικό δικαστήριο. Εξάλλου, ακόμη και αν μια διάταξη του εθνικού δικαίου προέβλεπε τη δέσμευση αυτή, θα ήταν σαν να μην υπήρχε, αφού δεν πρόκειται για δέσμευση την οποία μπορεί ή πρέπει να κυρώσει ο εθνικός νομοθέτης. Σε τελική ανάλυση, η δέσμευση δεν μπορεί

22 — Βλ. απόφαση της 9ης Φεβρουαρίου 1982 στην υπόθεση 270/80, Polydore et RSO Records (Συλλογή 1982, σ. 329), καθώς και απόφαση της 26ης Οκτωβρίου 1982 στην υπόθεση 104/81, Kupferberg (Συλλογή 1982, σ. 3641, σκέψη 30). Βλ. επίσης τη γνωμοδότηση 1/91 της 14ης Δεκεμβρίου 1991 (Συλλογή 1991, σ. I-6084), στην οποία το Δικαστήριο επανέλαβε ότι «η ταυτότητα στη διατύπωση των διατάξεων της συμφωνίας και των αντιστοίχων κοινοτικών διατάξεων δεν συνεπάγεται αναγκαστικά ότι οι διατάξεις αυτές πρέπει να ερμηνεύονται κατά τον ίδιο τρόπο. Πράγματι, οι διεθνείς συνθήκες δεν πρέπει να ερμηνεύονται μόνο βάσει του γράμματος αυτών, αλλά λαμβανομένων υπόψη και των σκοπών τους» (σκέψη 14).

23 — Απόφαση της 12ης Νοεμβρίου 1992, όπ.π., σκέψη 22.

παρά να απορρέει από διάταξη του πρωτοκόλλου ή της Συμβάσεως, η οποία δεν υφίσταται εν προκειμένω.

24. Είναι δε περίεργο ότι σε μία περίπτωση το ίδιο το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η ερμηνεία του δεν είναι υποχρεωτική, όταν η ίδια η ερμηνευόμενη διάταξη δεν έχει εφαρμογή επί της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Πράγματι, στην προαναφερθείσα υπόθεση Fournier το Δικαστήριο παρέσχε στο εθνικό δικαστήριο την ερμηνεία την οποία είχε ζητήσει και την οποία οι διάδικοι είχαν ζητήσει, σύμφωνα με σχετική σύμβαση, από ένα συλλογικό διαιτητικό όργανο· συγχρόνως το Δικαστήριο δέχτηκε ότι η ερμηνεία αυτή δεν μπορούσε να είναι δεσμευτική για το δικαστήριο αυτό, δεδομένου ότι η συμφωνία, παρά το γεγονός ότι η διατύπωσή της είναι πανομοιότυπη προς τη διατύπωση της οδηγίας, ενδέχεται να μην έχει την ίδια έννοια και ότι, σε τελική ανάλυση, «εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο, μόνο αρμόδιο να ερμηνεύσει τη συμφωνία μεταξύ εθνικών γραφείων, να δώσει στη διατύπωση που χρησιμοποιείται στη συμφωνία την έννοια που αυτό θεωρεί πρόσφορη, *χωρίς να δεσμεύεται συναφώς από την έννοια που πρέπει να δοθεί στην πανομοιότυπη φράση που περιέχεται στην οδηγία*» [24]. Το Δικαστήριο συνεπώς αναγνώρισε τη μη δεσμευτικότητα της αποφάσεως που εξέδωσε βάσει του άρθρου 177.

Το γεγονός ότι το Δικαστήριο παρέσχε στη συγκεκριμένη εκείνη περίπτωση την ερμηνεία που του είχε ζητηθεί, μολονότι αναγνώρισε ότι η ερμηνεία αυτή δεν ήταν δεσμευτική για το εθνικό δικαστήριο, περιπλέκει αναπόφευκτα τα πράγματα. Συγκεκριμένα, αντίκειται προς την ίδια τη λογική του προδικαστικού μηχανισμού το να γίνεται δεκτό ότι η αιτηθείσα και παρασχεθείσα ερμηνεία της Συμβάσεως ή του κοινοτικού δικαίου δεν είναι δεσμευτική για το εθνικό δικαστήριο. Πρέπει μάλιστα να ληφθεί υπόψη ότι το Δικαστήριο, ένα έτος νωρίτερα και κατά την ανάπτυξη του συλλογισμού του σχετικά με ορισμένα ζητήματα αρχής, είχε ακριβώς τονίσει συναφώς ότι «δεν είναι δυνατόν να γίνει δεκτό να έχουν συμβουλευτικό απλώς χαρακτήρα και να στερούνται δεσμευτικότητας οι απαντήσεις που θα δίνει το Δικαστήριο των ΕΚ στα δικαστήρια των κρατών της ΕΖΕΣ. Κάτι τέτοιο θα αλλοίωνε το έργο του Δικαστηρίου των ΕΚ, όπως το εννοεί η Συνθήκη ΕΟΚ, δηλαδή ως έργο δικαιοδοτικού οργάνου του οποίου οι αποφάσεις είναι δεσμευτικές» [25].

25. Εξάλλου, το να γίνει δεκτό ότι το Δικαστήριο πρέπει να παρέχει την ερμηνεία μιας διατάξεως προς μελλοντική χρήση («προκειμένου να αποφεύγονται ενδεχόμενες αποκλίσεις ως προς την ερμηνεία» [26]), ακόμη και αν η ερμηνεία αυτή δεν είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης και δεν είναι δεσμευτική για το εθνικό δικαστήριο, νομίζω ότι αντίκειται πλήρως προς

24 — Απόφαση Fournier, όπ.π., σκέψη 23 (η υπογράμμιση δική μου).

25 — Γνωμοδότηση 1/91, όπ.π., σκέψη 61.

26 — Απόφαση Dzodzi, όπ.π., σκέψη 37.

την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τα υποθετικά ή παρόμοια ζητήματα [27]. Η συνεργασία μεταξύ εθνικού και κοινοτικού δικαστή και ο μηχανισμός της προδικαστικής παραπομπής δεν μπορούν να χρησιμοποιούνται για άλλους σκοπούς, πέραν του σκοπού της εκδόσεως αποφάσεων σε συγκεκριμένες περιπτώσεις. Είναι προφανές ότι η τεχνική υποστήριξη ή έστω η παροχή νομικών συμβουλών δεν μπορούν να ενταχθούν στο σύστημα που καθιερώθηκε με το πρωτόκολλο του 1971 ή με το άρθρο 177 της Συνθήκης.

Σχετικά με το τελευταίο αυτό σημείο θεωρώ αβάσιμη την παρατήρηση του Δικαστηρίου ότι ούτε από το γράμμα του άρθρου 177 ούτε από τους σκοπούς του προκύπτει ότι οι συντάκτες της Συνθήκης θέλησαν να αποκλείσουν από την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου την ερμηνεία των κοινοτικών διατάξεων που δεν έχουν καθαυτές εφαρμογή επί της συγκεκριμένης υποθέσεως [28], δηλαδή, σε τελική ανάλυση, όταν η αίτηση ερμηνείας κινείται εκτός του πεδίου εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου. Πράγματι, υπάρχουν πολλές περιπτώσεις που δεν εξαιρούνται ρητά, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει να θεωρηθεί ότι δεν εξαιρούνται· τούτο ισχύει ιδιαίτερα στο κοινοτικό σύστημα, το οποίο, όπως δεν χρειάζεται νομίζω να υπενθυμιστεί, διαπνέεται από την αρχή του ειδικού καθορισμού των αρμοδιοτήτων.

26. Τέλος, αν ληφθούν υπόψη οι διάφορες ρυθμίσεις που εμπνέονται από το κοινοτικό δίκαιο ή και από την ίδια τη Σύμβαση, οι οποίες δεν αποτελούν πλέον σπάνιες περιπτώσεις, πρέπει οπωσδήποτε να αναφερθούν οι κίνδυνοι που θα ενείχε η νομολογία που θα κατέληγε σε διαφορετικό από το προτεινόμενο εδώ συμπέρασμα. Σε σχέση ακριβώς με τα ζητήματα που μας απασχολούν εν προκειμένω, αρκεί να αναφερθεί η Σύμβαση του Λουγκάνο [29], η οποία συνήφθη μεταξύ των κρατών μελών της ΕΖΕΣ και των κρατών μελών της Κοινότητας: τα περισσότερα από τα άρθρα της συμβάσεως αυτής αποτελούν κατά γράμμα επανάληψη των άρθρων της Συμβάσεως των Βρυξελλών. Τούτο όμως δεν σημαίνει ότι ο κοινοτικός δικαστής έχει καταστεί αυτόματα αρμόδιος για την ερμηνεία των διατάξεων της ανωτέρω συμβάσεως, όταν δικαστήριο κράτους μέλους υποβάλλει ερωτήματα σχετικά με τη σύμβαση αυτή στις περιπτώσεις στις οποίες η σύγκρουση δικαιοδοσιών ανακύπτει μεταξύ δικαστηρίου κοινοτικής χώρας και δικαστηρίου χώρας της ΕΖΕΣ [30]. Θα ήθελα επίσης να αναφέρω, σχετικά με μια περίπτωση που αφορά το υπό στενή έννοια κοινοτικό δίκαιο, το άρθρο 85 της Συνθήκης, το οποίο χρησίμευσε ως πρότυπο π.χ. του ιταλικού νόμου περί ανταγωνισμού, του οποίου το άρθρο 2 αποτελεί, τηρουμένων των αναλογιών, επανάληψη του προτύπου

27 — Αναφέρομαι ειδικότερα στις αποφάσεις της 16ης Ιουλίου 1992 στην υπόθεση C-343/90, Lourenço Dias (Συλλογή 1992, σ. I-4673), και στην υπόθεση C-83/91, Meilicke (Συλλογή 1992, σ. I-4871, σκέψεις 31 έως 33), καθώς και στη διάταξη της 16ης Μαΐου 1994 στην υπόθεση C-428/93, Monin Automobiles II (Συλλογή 1994, σ. I-1707, σκέψεις 13 έως 16). Εξάλλου, υπήρξαν ορισμένοι οι οποίοι τόνισαν ότι, αν ληφθεί υπόψη η προοπτική στην οποία αναφέρθηκε το Δικαστήριο (η αποφυγή ερμηνευτικών αποκλίσεων στο μέλλον), θα ήταν αναμφίβολα χρησιμότερο να παρέχεται στο εθνικό δικαστήριο η ερμηνεία που ζητείται σε υποθέσεις του είδους Foglia κατά Novello (απόφαση της 11ης Μαρτίου 1980 στην υπόθεση 104/79, Συλλογή τόμος 1980/I, σ. 403) παρά στις υποθέσεις που προσομοιάζουν προς την προκειμένη. Ο βασικός λόγος είναι ότι στην πρώτη περίπτωση πρόκειται για υποθέσεις οι οποίες διέπονται οπωσδήποτε από το κοινοτικό δίκαιο και οι οποίες, όσο και αν είναι «φτιαχτές» και ίσως ακριβώς επειδή είναι φτιαχτές, ενδέχεται να ανακύψουν στο μέλλον, ενώ στη δεύτερη περίπτωση πρόκειται για καθαρά εσωτερικές καταστάσεις, οι οποίες συνεπώς δεν έχουν καμία «πραγματική» σχέση με το κοινοτικό δίκαιο. Βλ. Rodière: «Sur les effets directifs du droit (social) communautaire», στο: *RTDE* 1991, σ. 565 και, συγκεκριμένα, σ. 569 επ.

28 — Απόφαση Dzodzi, όπ.π., σκέψη 36, και απόφαση Gmurzynska-Bscher, όπ.π., σκέψη 25.

29 — Βλ. ΕΕ L 319 της 25ης Νοεμβρίου 1988, σ. 1.

30 — Επί του σημείου αυτού βλ. Kohler: «Ein internationales Zivilverfahrensrecht für Gesamteuropa», στο εκδοθέν υπό επιμέλεια Jayme συλλογικό έργο, Χαϊδελβέργη 1992, σ. 24 επ.

και ο οποίος μάλιστα παραπέμπει ρητά στις γενικές αρχές της κοινοτικής νομολογίας [31]: Δεν πιστεύω ότι ένα ιταλικό δικαστήριο μπορεί να ζητήσει από το κοινοτικό δικαστήριο την ερμηνεία του άρθρου 85 της Συνθήκης, προκειμένου να εφαρμόσει την αντίστοιχη εθνική διάταξη· είμαι δε βεβαιότατος ότι, εν πάσει περιπτώσει, δεν θα ελάμβανε καμία απάντηση από το Δικαστήριο.

27. Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων καταλήγω συνεπώς να προτείνω στο Δικαστήριο να μην παράσχει στο αιτούν δικαστήριο τις απαντήσεις που ζήτησε. Δεδομένου ότι η Σύμβαση δεν έχει εφαρμογή, δεν έχει εφαρμογή ούτε το πρωτόκολλο, πράγμα που σημαίνει ότι δεν υπάρχει νόμιμο έρεισμα για την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου.

Εξάλλου, είναι σαφέστατο ότι στο όλο πλαίσιο εντός του οποίου κινούμαι εντάσσεται όχι μόνο η περίπτωση υποβολής προδικαστικής αιτήσεως δυνάμει του πρωτοκόλλου του 1971, αλλά και η περίπτωση υποβολής προδικαστικής αιτήσεως βάσει του άρθρου 177 της Συνθήκης. Για να γίνω ακόμη σαφέστερος, προτείνω στο Δικαστήριο να επανεξετάσει — στην ουσία της και ανεξάρτητα από την έκταση της απαντήσεως — τη νομολογία Dzodzi στο σύνολό της, με την οποία δεν μπορώ να συμφωνήσω, κυρίως επειδή προδίδει, από την άποψη της γενικής θεωρίας του δικαίου, τη λογική του μηχανισμού της προδικαστικής παραπομπής [32] καταλήγοντας απλώς — γιατί να αποφύγουμε τους χαρακτηρισμούς; — σε καθαρή καταστρατήγηση διαδικασίας [33], αλλά και επειδή προσκρούει, σε μικρότερο βαθμό αλλά εξίσου σαφώς, προς τη νεότερη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την προδικαστική παραπομπή [34].

28. Για όλους τους λόγους τους οποίους εξέθεσα ανωτέρω, καταλήγω στην άποψη ότι το Δικαστήριο πρέπει να κηρυχθεί αναρμόδιο να αποφανθεί επί των προδικαστικών ερωτημάτων που του υπέβαλε το Court of Appeal. Φρονώ συνεπώς, λαμβάνοντας υπόψη τα προηγούμενα, ότι θα ήταν περιττή η εξέταση των ερωτημάτων αυτών επί της ουσίας.

31 — Νόμος 287, της 10ης Οκτωβρίου 1990, σχετικά με τις διατάξεις για την προστασία του ανταγωνισμού και της αγοράς [GURI (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ιταλίας) της 13ης Οκτωβρίου 1990, αριθ. φύλλου 240]. Ο εν λόγω νόμος προβλέπει πράγματι, στο άρθρο 1, παράγραφος 4, ότι «η ερμηνεία των διατάξεων του παρόντος τίτλου βασίζεται στις γενικές αρχές που διαπνέουν την έννομη τάξη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σε σχέση με τη ρύθμιση του ανταγωνισμού».

32 — Βλ. συναφώς τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Mancini στην προπαρατεθείσα υπόθεση Thomasdünger (Συλλογή 1985, σ. 3002).

33 — Συναφώς υποστηρίχθηκε επίσης ότι το Δικαστήριο, δεχόμενο ότι είχε αρμοδιότητα στην υπόθεση Dzodzi, λησμόνησε «ότι δεν διαθέτει παρά μόνο τις αρμοδιότητες που του έχουν παραχωρηθεί ειδικά» και συνεπώς «υπερέβη τις αρμοδιότητές του ή δέχθηκε ότι είναι δυνατόν να του παραχωρούνται αρμοδιότητες από τις εθνικές νομοθεσίες, πράγμα που είναι και στις δύο περιπτώσεις εσφαλμένο» (Martin, Denis: «Du bon usage de l' article 177» στο: *Revue de jurisprudence de Liège, Mons et Bruxelles*, 1991, σ. 189 επ).

34 — Αναφέρομαι στις τελευταίες εξελίξεις της νομολογίας, και συγκεκριμένα στις αποφάσεις με τις οποίες το Δικαστήριο έκρινε απαράδεκτες τις αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως που του είχαν υποβληθεί, επειδή δεν είχε διασαφηνιστεί και καθοριστεί επαρκώς το ιστορικό της διαφοράς και το εθνικό κανονιστικό πλαίσιο: απόφαση της 26ης Ιανουρίου 1993 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-320/90, C-321/90 και C-322/90, Telemarsicabruzzo (Συλλογή 1993, σ. I-393, σκέψη 6), διάταξη της 19ης Μαρτίου 1993 στην υπόθεση C-157/92, Banchero (Συλλογή 1993, σ. I-1085, σκέψη 4), διάταξη της 26ης Απριλίου 1993 στην υπόθεση C-386/92, Monin Automobiles I (Συλλογή 1993, σ. I-2049, σκέψη 6), και διάταξη της 9ης Αυγούστου 1994 στην υπόθεση C-378/93, La Pyramide (Συλλογή 1994, σ. I-3999, σκέψη 14). Οι αυστηρές προϋποθέσεις που έθεσε με τις ανωτέρω αποφάσεις και διατάξεις το Δικαστήριο ως προς το παραδεκτό των αιτήσεων εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως σε υποθέσεις που διέπονταν αναμφισβήτητα από το κοινοτικό δίκαιο καθιστούν προφανέστατη την αντίφαση προς τη νομολογία που ενδιαφέρει εν προκειμένω. Ειδικότερα, είναι θεμιτό να τεθεί το ερώτημα πώς είναι δυνατόν η άρνηση παροχής στο εθνικό δικαστήριο των απαντήσεων στα προδικαστικά ερωτήματα, λόγω του ότι το ιστορικό και το κανονιστικό πλαίσιο της διαφοράς δεν έχουν καθοριοθεί επαρκώς ώστε να είναι δυνατή η παροχή *χρήσιμης* απαντήσεως στη συγκεκριμένη περίπτωση, να συμβιβάζεται με την αναγνώριση της υπάρξεως αρμοδιότητας σε σχέση με ερμηνευτικές αιτήσεις που αφορούν καταστάσεις που δεν διέπονται από το κοινοτικό δίκαιο, μολονότι στην τελευταία αυτή περίπτωση το Δικαστήριο δεν μπορεί να έχει γνώση του εθνικού πλαισίου, η οποία άλλωστε θα του ήταν άχρηστη: η ερμηνεία του επομένως θα είναι κατ' ανάγκη — *εξ ορισμού* — αφηρημένη, δηλαδή δεν θα έχει καμία σχέση με τη συγκεκριμένη περίπτωση που αποτέλεσε την αφορμή της, για τον λόγο ακριβώς ότι πρόκειται για καθαρά εσωτερικής φύσεως κατάσταση.

29. Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, προτείνω συνεπώς στο Δικαστήριο να δώσει την εξής απάντηση στο εθνικό δικαστήριο:

«Οι διατάξεις της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, δεν έχουν εφαρμογή για την επίλυση των συγκρούσεων αρμοδιότητας κατά τόπο μεταξύ δικαιοδοτικών οργάνων του ίδιου συμβαλλομένου κράτους· κατά συνέπεια, δεν έχει εφαρμογή το πρωτόκολλο της 3ης Ιουνίου 1971, για την ερμηνεία της εν λόγω Συμβάσεως, και τα ερωτήματα βάσει του άρθρου 3 του εν λόγω πρωτοκόλλου δεν εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου».